

Евген Гуцалак.

ФІКЦІЯ НАЦІЇ І НАЦІОНАЛЬНОЇ НЕЗАВИСИМОСТІ.

(Продовжене.)

Дехто знов скаже, — бо так пишуть шкільні історії, — що римська і грецька культура стояла коліс дуже високо, хоч про теперішню техніку немає в них мови і не було згущення, бо тоді взагалі було мало людей. — На те треба сказати, що ані римська ані грецька культура не стояла високо, бо те, що в Римі і деяких других містах римської імперії купка панів мали гарні палати, вбирали ся і їли гарно, плекали тіло і рівночасно скульптуру (бо плекане тіла було в них ідеалом а скульптура відповідала тому ідеалові), то те ще не значить, що суспільство римської імперії мало культуру. Римська імперія то була тюрма неперосвітних, на пів диких, голодних, позбавлених всяких прав народів. Палати і різьба в Римлян, се була сума всього поту, який виділяли невеличкі. А римська філософія, се були плагіати грецької, а та остання була лише шуканем за виходом з тої нещасливої долини сніз, була розпуюкою в безвихідному подорожжю. І філософією займали ся лише проміжні суспільства, також люди, що жили без праці коштом невеличких. Те, що сказано ось тут про Римлян, те саме треба сказати про Геленів, Картігінців, єгипетських панів, вавилонських і других, лише може з тою різницею, що ті други не дійшли були до такої високої досконалости в розпусті, а зрештою наші коні живуть краще і ми з ними поводимо ся краще, ніж тоді поводити ся з людьми. Та злидема їх культура сперта на невольничій праці не була загальною, і через те, коли впаде римська держава (вона так тихонько розлізла ся, як Австро-угорська монархія 1918) то розвіяла ся римська культура як дим. Треба було чекати поперх тисячу літ, нім Европа надала ся, що істнувала якась римська культура. Культура не може пропасти коли вона є справді культурною, тобто коли вона є глибоко закопана в мозгах всього народу. Але коли вона є власністю дрібною частинкою частини суспільства, і ще такою частинкою, що вона є злишною в продукційній процесі, то вона мусить загинути разом з тою купкою людей. А знов та купка людей також мусить пропасти, коли пропаде той господарський систем, на якому вона основувала своє жите. Всяка гала-пана інституція мусить пропасти скорше чи пізніше.

Не лише інституції пропадають безслідно, але пропадають навіть мови народів, коли дотичний народ масово не брав участі в продукції. Так пропала латинська мова, так пропала мова Геленів, пропала мова старих Єгиптян, і други, а ось нам на очах пропала жидівська мова лише іза того, що Жиди довгий час масово не брали участі в продукції. Значучи сей факт, не засудуючи Жидів, бо їх історія є може найтрагічніша в порівнянню до других народів, лише засучуючи факт, що в продукції вони довгий час не брали участі, — хоч не зі своєї вини. Жидівський пролетар тепер бере участь в продукції, але се стало ся вже тоді, коли Жиди вже стратили мову. Ніякий національний гнет не знищить мови, коли та мова злучена з продукцією, хочби її культура стояла дуже низько. **Мова є струментом в людській господарстві**, і коли виключиш струмент з продукції, то він заржає, забудеть ся і пропаде. Можна його сховати в шафу так, як сховали латинську мову, але про його будуть знати лише ті, що його сховали; загально практичного примінення він не буде мати. — Можна ненавидіти якийсь струмент, можна не любити його так, як неперсвітні шовіністи ненавидять чужу мову, але доки той струмент має практичне примінене в господарстві, доти ніяка ненависть не виключить його з господарки і він буде істнувати.

Можна зробити закид, що згущене не все веде до поліпшення техніки, бо ось в Греції підчас пелопоннеських воєн в старині в грецьких копальнях Гіпонікус мав 600 невеличків, а Нікіас аж 1.000. В тім то й річ, що було згущене, але між невеличниками. Шо вартя поневолена праця то про те знав вже навіть Гомєр в старині; ось що він вкладає в уста Одисея:

"Ті слуги, що пан їх не підганяє,
"конче сплізнуть ся в праці що хвилини;
"бо когто невольницьке світло осічне,
"тому Зевс забрав чеснот більше половини".

А що казати про кроваво мучених невеличків? Діодор Сікулас (Історична бібліотека, V. 36, 38, німеч. вид.) каже так про невеличків-в іберійських копальнях (еспанські копальні): "Невеличкі в тих копальнях давали своїм панам неможливі доходи, але самі вони день і ніч під землею так виснажували своє тіло, що вмрвали від перепарування. Бо вони не мали ані хвилини спочинку, а під ударами нагайки зносили найстрашнійшій мучи і вмрвали від праці. Дряк, що були сильніші і вдержанніші, продовжували лише свою нужду, таку велику, що смерть краща була би для них ніж жите". — І їх доля не могла бути краща, бо вони не представляли для пана великої вартости. Аппіан оповідає, що в Понті з нагоди великого числа воєнних полонених продавали їх по чотири драхми (троха більше ніж три німецькі марки). А підчас третей римської війни з Македонією в 169 р. перед Христом заробовано 70 міст в Епірі в протягу одної днини і продано 150.000 мешканців в неволю. К. Маркс так каже про продукцію основану на невеличництві:

"Робітник по дуже влучній думці старинного світа відірив ся від звіра "інструментум

семивокале" (голосовий, але неговорячий інструмент) і від мертвого знарядя "інструментум мутуум" (німий знаряд) лише як "інструментум вокале" (говорячий інструмент). За теж він звірам і знарядям добре показував, що він не їх рівня і що він чоловік. Він тим доказував свою висість, що нищив їх "кон аморе" (доценту). Через те було правилом тодішньої невеличничої продукції вживати грубих, незручних і іза своєї неповоротности та нескладности лише з трудом знищених знарядів праці" (Капітал, I. 2 видане, ст. 185).

Те все аж надто добре показує, чому техніка в старині не могла піднести ся. Але те показує також, що теперішня техніка при теперішньому згущенню людей в промислі підносила би ся далеко скорше і до висоти понад всеке сподіване, коли би технічні засоби не були приватною власністю і кожний мав інтерес в її розвитку.

З повисших виводів можемо заключувати, що техніка може повисшати ся лише там, де є згущене людей, а далше, що техніка могла піднести ся лише в промислі, бо там є найбільше можливе згущене, — що техніка в більшій мірі служить лише вигодам жита, і ще далше можемо заключувати, що приватна власність землі є перешкодою в згущуванню а тим самим є перешкодою в піднесенню культури і техніки в рільництві. Можемо ствердити те, що хоч приватна власність землі є перешкодою в згущуванню, що все таки земля прогуюде всі ті елементи, що вигнала їх від себе, а з того можемо заключувати, що наколи земля далше лишиш ся приватною власністю, то ті вигнані з неї елементи так побільшать ся, що теперішній стан земельної сирової господарки в формі приватної власности не буде міг їх прогуювати, і вони, ті колісь вигнані зі землі елементи, повернуть техніку проти посідачів земельної власности і змусять їх до інших форм посідання землі, змусять до колективної, змусять до згущення людей в земельній господарстві, а тоді та сама техніка сотки разів піднесе видатність землі, сама техніка в земельному господарстві піднесе ся неможливі високо і прогуюде в сотеро більше людей і в сотеро дасть більш вигоди, ніж те є нині. Тоді культура стане загальною.

Я тут не гадам не згадати російських большевиків, котрим в першій мірі роблять закид "експерименту зі земельною посідаючістю", і що той експеримент ім не вдав ся. Большевики хотіли перевести колективне земельне господарство так само, як перевели колектив в промислі. Шо би зрозуміти той експеримент і зрозуміти його невдаість, то треба вернути ся трохи взад до процесу революції.

Коли на тілі, — на якому будь живому організмі, — в одному місці в процесі будовання тіла якийсь складник, — хочби одна клітина, — завер або яким иншим способом став неспотрібний і перестав брати участь в будованню тіла, то те тіло, той організм, стареть ся виникнути той складник. Якщо не вдасть ся судинним клітинам виникнути той неспотрібний клітини, то починаєт ся боротьба. Та боротьба доводить до заогнення організму в тому місці. В боротьбі завмирає ще більше клітин, яких треба також викидати; а тут ще не викинена треба та перша неспотрібна клітина. Організм ятриш ся. Повстає боляк зівсім таким, як кожний чирак. Боротьба йде, трупи падають а боляк більшає. Врешті чи то хтось із вні розупить вершок, чи було за велике нагромаджене мертвої матерії і поверхня не вдержала напруження, досить того, що поверхня лускає і всі ті трупи в формі мертвої матерії витікають. В довшім чи коротшій часі те місце загоїть ся і здорові клітини працюють в будованню організму далше спокійно.

Се є процес революції.

В промислі скупчували ся люди (клітини будували скупчений організм) а поодинокі клітини ставали ся неспотрібними в продукції; і менше приватні властели продукційних засобів (ми вже передше казали, що ім можна навіть не мати голов, бо за них думають други). Ті неспотрібні складники не то що неспотрібні, але ще забирають випродуковані середники для себе, не лишаючи такої самої кількості для других клітин робітників, що будують організм — суспільство, і тим загрожують їх життю та обнижують їх силу в будівництві. Починаєт ся боротьба. В тій боротьбі падають ще далші трупи навіть в рядях тих, що спотрібні були в будівництві, — трупи люменпролетаріяту. Коли вже тих трупів за багато, коли мертвої матерії набрало ся за багато, тоді якась причина з вні, або поверхня не вдержує напруження, тоді лускає боляк і здорове суспільство викладає трупи.

Се є революція.

Часами частина в організмі не може приносивати ся до нових обставин жита цілого організму і через те стає неспотрібною, але не стотить на перешкоді дальшому будованню організму. Тоді будуючі клітини обминають ту нешкідливу частину, а надають новоту. Таким органом є сліпа кишка, пупець і різні рудименти в нашому тілі. Такою сліпою кишкою є... король, християнська церква, і други. Але в дальшому розвитку організму ті рудименти мусять пропасти, хоч не конче дорогого революції.

Перед лусненем чирака не видно заогнення клітин. Вони вийдуть на верх аж тоді, коли рана отворить ся. Так само не видно було на верху большевиків перед революцією. І революції не зробили большевики, а процес господарства.

(Дальше буде.)

ГОСПОДАРСЬКІ ВІДНОСИНИ В РОСІЇ І НА УКРАЇНІ.

Капіталісти, а разом з ними соціалпатріоти, пишуть в своїй пресі буцім то про упадок комунізму в Росії та на Україні. Всі вороги пролетарського руху по під небеса кричать, що сам Ленін, бачучи неможливість комуністичного устрою, завертає назад до капіталізму. Шо там такого стало ся, що так розписує буржуазна преса? Стало ся те, що будоване пролетарської держави перейшло до нової фази, до нового ступня розвитку. Радянська влада внесла зміну в до теперішнє господарське відношенє між селом і містом. Радянська влада дозволила на вільну торгівлю поміж селом і містом.

Соціалістична, пролетарська влада Росії та України до недавня мусіла зводити тяжкі бої з внутрішнюю контрреволюцією в краю, і одночасно мусіла боротись з наступом Денікіна, Петлюри, Колчака та імперіалістичної Польщі. Шо би вратувати здобуті революції та шо би не допустити до знищення робітничої держави, радянська влада мусіла вдержувати велику армію. Для прогуювання армії треба було харчувати, треба було одягати, треба було лікувати на селянство. І село мусіло годувати не тільки армію, "воно мусіло давати ще і велику кількість збіжя і для голодуючого міста, для робітництва, яке боронило селянство і себе від помішків і фабрикантів. За границі нічого не можна було спроводити через господарську блякоду, якому капіталісти проголосили проти Совітської Росії.

Через війни з контрреволюцією промисловість підупала і робітник в заміну за хліб дуже мало міг постачити селянину мійських товарів. Бо всі сили йшли на військовий революційний фронт, який треба було вдержати в найпершу чергу. Кинено було назад: Все для фронту! Все для Червоної армії! І робітник також тяжко працював для вдержання червоного фронту, працював в фабриці з молотом і в боях з рушницею. Селянин мусів працювати на рілі. На село була наложена "розкладка". Селяни віддавали все лишне збіжя на вдержанне червоного фронту, на голодуюче, перемучене мійське робітництво. Се так треба було в імя революції, в імя інтересів тих же самих селян. Але се розуміли тільки бідні селяни. Заможне селянство, вороже до бідаків, було проти розкладки. Середне селянство було невдоволене, що не могло дістати за хліб всіх потрібних товарів. Через се саме багато селян недбадо обробляли землю, бо "все одно, мовляв, мало чого можна дістати за хліб".

Та се все змінилось після закінчення рижського миру і розбиття контрреволюції. По цілковитому знищенню Врангеля та по заключенню миру з Польщею радянські держави почали потрохи переходити до мирних відносин. Богато робочих сил вернуло назад до фабрик та на село до рілі. Минулось багато господарських тягарів, які безпосередно звязані з веденем війни. Остра потреба в промисловій розкладці зникла, бо зникла сама війна. Тепер всю увагу треба було звернути на піднесенє продукції, виробу, та на оранку землі.

Шо б заохотити селян до оранки і кращого оброблення землі, радянська влада знесла розкладку, замінивши її так званим продовольчим податком. Приблизно по 6 пудів збіжя з десятині землі селянин мусить віддати державі. А з рештою збіжя, що лишаєт ся йому, він може зробити так, як захоче і обмінити на мійські вироби і мануфактуру. Для урегулювання новозароджених відносин радянська влада завела вільну торгівлю. Але капіталістичним пивком не було користі з тої "вільної торгівлі". Радянська "вільна торгівля" не є те саме, що вільна торгівля в буржуазній державі, бо вона буде монополізована в руках коопера-

тивів, які й будуть нею керувати. Селянин свої сільсько-господарські продукти, які йому лишаєт ся по відтягненню того мінімального продовольчого податку до держави, буде міг занести до місцевої кооперативи, де в заміну буде міг одержати продукти індустріального виробництва і навпаки. З хвилею дозволеня вільної торгівлі позакладано всюди на вільно по найбільше глухих хуторах такі виміні кооперативи. Запровадженем кооперативів усувають ся небезпека появи спекулянтів-посередників. Ті кооперативи будуть усувати можливість спекуляції. Банки, великі фабрики, земля, все се знаходить ся в руках робітників і селян і радянської влади, яка над тим усім доглядає. Дрібний купець буде все в залежності від державних установ, фабрик і торговарських крамниць. В той спосіб торгівля і виміна буде знаходити ся під контролею пролетарської держави.

Так само багато говорить ся й про концесії. Суть тих концесій полягає ось в чому. Радянська влада заключає договір з — законорними капіталістичними підприємствами, після якого радянські держави віддають ім на виріб якийсь означену кількість сировиць, залізної руди, віддаєт ся під цілковитий загляд деякі цілі фабрики та заводи. Капіталіст працює в тих заводах, дістає за працю і ведене якийсь зиск, а решту продуктів віддає радянській державі. Капіталіст являєт ся тут звичайним арендаром — наемником на якийсь означений час.

Таке відданє деяких фабрик і підприємств в аренду західним капіталістам принесє матеріальну користь для радянської держави тому, що збільшить ся зараз в великий спосіб кількість вироблених продуктів і, що найважнійше, буде пущено в рух ті заводи та виробництво, яке самі радянські держави через тяжке теперішнє повоевне положенє не можуть зужити. Се буде мати також великий вплив на піднесенє сільського господарства. Місто буде могло дати селянинові в заміну за хліб потрібні для него: нафту, одяг та різні инші продукти, необхідні в господарстві селянина. Тому, такі концесії, аренди лежать в інтересі селянства.

За ті аренди капіталіст привезє з собою з Європи та Америки машини та инші господарські знарядя, яких бракує в Росії та на Україні.

Хто гаразд розгляне теперішні нові господарські порядки в Росії та на Україні, то побачить, що для розвитку комунізму ці заходи не грозять ніякою небезпечкою. Навпаки, ті розпорядки причинять ся до економічного піднесеня села і білогардійничим. Головна річ, село буде мати спромоту дістати товари, а до міста за се буде находити хліб. Небезпечка була-б тоді, коли-б Радянська держава через брак машин не змогла би задовольнити селянство і навиробляти товарів для обміну на збіжя.

Капіталісти так і хотіли, щоб революція від економічного руїни не вдержалась. Для сього вони проголосили були блякоду. Але самі буржуазні держави під натиском світового робітництва пішли на торговий договір з Росією. Самі капіталісти боять ся лишити ся без зносин з Радянською Україною і Росією, бо в них бракує багато сировиць, а через те і робітники через безробітє готують ся до революції.

Тепер капіталісти випрохують аренди в робітників. Розумієт ся, краще було-б обійти ся без аренди, але доводити ся піти на сю тимчасову згоду, доки трудова республіка не зміцнить ся. Сі концесії і сільна торгівля не страшний робітничій владі, коли фабрики, заводи, транспорт і загранична торгівля буде знаходити ся в руках робітництва під безпосередню контролею радян-

ської влади; коли приїде час і виробництво стане справне, тоді робітники скасують всякі аренди. Вільна "торгівля" і "концесії" — се не остаточна ціля, а тільки переходові способи, якими пролетаріят України та Росії йде до властивої цілі, до комунізму. Д. ("Наша Правда").

КРАСІН ПРО ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ З ЗАХОДОМ.

Як подають старокраєві газети, рос. совітський народний комісар промислу і торгівлі Красін, після свого повороту з Лондону до Москви так висловив ся перед представниками преси про вигоди російсько-англійської торгівлі та торгівлі з иншими державами заходу після заключеня останніх торговельних договорів.

В першу чергу Красін кількома словами зясував політичне положенє Англії та схарактеризував його дальшу стадію кризи, яку перебуває капіталістичний світ — Европа, а частинно і Америка — в наслідок світової війни. Підчас війни працювала капіталістична індустрія коштом державних бюджетів і емісії паперових грошей, але коли війна скінчилась, скінчили ся і великі зиски і тепер переживає капіталізм в Європі, в Злучених Державах і Канаді кризу, якої світ ще ніколи не бачив. Велике число фабрик не працює, а не працює не з причини недостачі сировиць, не з причини браку опалювального матеріалу, або з причини недостачі робочих сил, тільки в наслідок неможливости збудувати нові заводи. Загальне господарське становище західної Європи схарактеризував Красін, як повільну, безвинно розвивающую ся соціально-економічну кризу, з якої нема виходу в рамках капіталістичного режиму і ніколи бути не може.

Про працю совітських торговельних делегацій висказав ся Красін, як подає петроградська "Правда", в слідуочий спосіб:

Умовини, серед яких працювала наша делегація були надзвичайно корисні. Відносини англійського уряду були вповні коректні і без закиду. Перед заключенем договору багато англійських фірм не хотіло наважувати з нами торговельні зносини і ми були приневолені зносини ся навіть з спекулянтами. Тепер маємо звязки виключно з першорядними торговельними домами, а наша праця має тепер більш реальний характер.

Взагалі можна сказати, що за винятком двірських кругів і частини промисловців і фіналістів, які понесли значні втрати в наслідок нашого праводства, відношенє англійського населеня до торговельної умови є зовсім вдоволяюче.

Про становище Франції Красін сказав:

Торговельний договір був для Франції в найвишій мірі неприємним, вона протестувала проти його заключеня та й сьогодні вона з сього приводу невдоволенна. Між тим не тільки заключено договір, але англійський уряд запропонував звернути нам 2 наші торпедовці і кружляк Аскольд. З сього приводу прийшло між Англією і Францією до дипломатичної переписки, з якої виявилось, що таке поступованє Англії для Франції дуже не по нутру.

до від деяких проноацій відказати ся.

Свої дивиди закінчив Красін тимми словами:

Загальні вигляди для праці нашої торговельної делегації в Англії слідуочі: Ми вступаємо в період співжиття з світовим капіталізмом, який неминучо стремить до упадку. Правдива соціална революція, яка зробила би нас вповні незалежними від капіталістичного світа, ще не вибухла і тому ми мусимо знайти спосіб співжиття з капіталістичним світом. Але західно-європейські держави котять ся по наклонній площі до упадку, а побіда комунізму в звязку з тим, що він зміняє свою позицію в західно-європейських державах, є необхідною.

Як було на Гор. Шлеску?

"Народна Воля" з 28. червня помістила кореспонденцію з Відня, датовану 31. мая с. р., п. н. "В новім "воєвудстві", в котрій автор кореспонденції Н. лише між иншим, що він мав нагоду розмовляти з німецьким утікачем з Горішного Шлеску, який був арештований польськими повстанцями за те, що не вмів по польськи, і втік тоді, коли його везли до концентраційного табору Павонкау. Після слів сего німецького робітника-утікача жите на Горішнім Шлеску під польськими повстанцями і альянськими військами виглядало так:

"Жите по містах Шлеска завергло. Насеаєне, мов затровлені хортами заці, сидить по хатах, приготоване на найгірше. По вулицях бродять банди Корфантога, "президента шлеского воєвудства" і під покривом пошукувань за оружем грабують домашнє майно робітників. Терор нечуживий. Розстріли на порядку деннім. При тім всім ще й голод, бо нема грошей і робітники не дістають ніякої платні. Копальні сплять; в таких обставинах ніхто не думає про нормальну працю. Маса робітників Німців сидить вже по концентраційних таборах, буцім то за ношенє оружя або за зраджуванє ворожих тенденцій в відношеню до сучасної "легаліної" влади. Крім Німців багато і Поляків арештовано, тих, що не солідаризувались з авантюрою. Не мало є й таких між польськими робітниками, які голосно відказують на "польніше Віртшафт" і не криють ся з сям, що, якщоб ще раз прийшло до голосованя, то вже за Польшею голоду не далиб. Останнє особливо жорстоко переслідують інсургенти і не часто доводять ся чути від галерійшів, що вони навчають "васерполяків" патріотизму.

"А що-ж на се союзничі війська? Думаєт Французі? — питає наш інформатор, — бо инші самі попитали на більш безпечні місця. Сі перші — то... (тут з пересердя слідувало не зовсім парламентарне слово). Вони братують ся скрізь з Поляками, ходять разом по вулицях, пють, а навіть помагати польським бандам грабувати. Німецька мова викликає в них ярість, а німецькі справедливі скарги використовують ся їми для ріжкого рода провокацій. Зараз з самого початку, коли вшмерували дєнебудь польські банди, то Французі принімали їх оваціями. Як-що не така явна прихильність Французів, то само населенє давно було-б собі дало раду з непрошеними гістьми і показало куди стежка у Варшаву. Та в сім власне біда, що тероризованє і відірване зі всіх сторін населенє, до того ще й комплетно обезброєне, уявляє собі, що весь світ проти нього і сидить в більшовицьке бездушно. Але чимало й активно супротивляєт ся; тому польські втрати досягають вже поважні цифри (3.000 вбитих і ранених)".

Візд на Велику Україну.

Товариші Евген Гуцалак, Сергій Вікул і т-ка Бардах виїхали з кінець мая с. р. на Велику Україну.